

Noorte edu

SUM 38
20. IX 63

Bizet' «Carmen» RAT «Estonias»

Tälle on laval enamikule teatrisõpradele hästi tuttav ooper. Jälle võlub meid Georges Bizet' särav, ikka noor muusika ja selle kaudu kehastatud sügavad ja haaravad inimtunded. Seda-puhku on aga vana tuttav eriliselt nooruslik ja ajuti otse üllatav. Selle vastse värskuse annab talle noorte solistide ansambel, kes esitab ooperi Tallinna Riikliku Konservatooriumi ooperiklassis tehtud töö aruandena. Lavastusliku ettevalmistuse on suure hoole ja armastusega teinud Udo Väljaots, muusikalise väljatöötuse Neeme Järvi.

Kõigepealt tahakski rääkida etenduse üldisest muusikalisest õnnestumisest. Avamängust peale kõlab orkester erksarütmiliselt, intonatsioonipuhtalt ja meeldivalt selgesti. «Orkestris peab õhku olema!» oli ju Bizet' juhtmõte. Seda tajusime kõikides orkestriepisoodides. Eriti jäi meelde kaunis nokturn (3. vaatuse eelmäng), mille flöödisoolo hingestatult esitas Sigrid Orusaar. Nii noore ja võimeka solisti leidmine on suur võit kogu orkestrile.

Kuuldud etendustel on juhtunud nii mõnedki muusikalised viperused — on olnud vale sisseastumisi, tonaalsusest väljalangemist, tempolis-rütmilisi vääratusi, kuid ometi mõjusid need juhulikuks, kiiresti ununevate ebakõladena, sest muusikaliselt on põhiline saavutatud. See peamine on Bizet' muusika olemuse tabamine, etenduse rühikas ja meeleoluderikas kulg. Pealegi tuleb silmas pidada enamiku esinejate

üsnä nappe ooperilaval esinemise kogemusi.

Lavastuslikult jätab aga etendus kaksipidise mulje, sest vaataja ees areneb üheaegselt nagu kaks erinevas lavastajakäekirjas teostatud etendust. Põhiliselt õigel teel on noored, kes püüavad avada oma lavakuju sisemist olemust, lähtuvad muusikast, konkreetsetest olukordadest ja tegevusest. Seetõttu on neid meeldiv jälgida, nende kehastuses hakkavad kujulaval organiliselt elama.

Ühed neist on juba mõnesuguse staažiga, teised alles hakkavad kohanema teatrilava nõuete ja akustikaga. Ja vastavalt oma võimetele, ja andekusele täidavad nad, üks paremini, teine pisut nõrgemini oma osa solistide üsnä ühtses ja meeldivalt terviklikus ansambelis.

Seda valusamini aga torkabki etenduses silma see vana ja iganenu, mida praegu enam laval näha ei tohiks. Oeldu puudutab eeskätt koori, kes kõige häirivam on esimeses vaatuses. Kas tõesti tohib nii «äraproovitud» võtetega «mängida» temperamenti, nagu seda teevad vabrikutüdrukud? Ja noorukid, kes ootavad tüdrukute saabumist lõunatunnile? Nende käitumine mõjub lihtsalt mõtestamatuna, eesmärgita mängitsemisena.

Sääraste ebakohtade loetelu võiks jätkata. Siin kordub umbes see, mis oli mõne aasta eest väljatoodud

lavastuses. Seda ei värskendatud eriti ega täpsustatud. Ja nii sündiski etendus, mis läheb «kahes plaanis» — osalt nagu vana «ooperlik» ja osalt nagu uus, muusikadraamale lähenev etendus. Stanislavski aga on ütelnud, et iga ooper on muusikadrama. Mis siis veel rääkida säärasest realistliku klassikalise ooperi tippteosest nagu seda on «Carmen». Siin ooperistampidega välja tulla on lihtsalt lubamatu. Säärasest tagasilangusest on praegu eriti kahju kõnelda, kuna koor on mitme viimase lavastusega näidanud head edasiminekut, märgatavalt arenenud heas ja õiges suunas.

Üksikutest, osatäitjatest võlub eriti Hendrik Krumm. Lihtne ja peaaegu silmapaistmatu ooperi alguses, jõuab ta teise vaatuse sisutihedalt esitatud lilleaarias kauni, siira tundepehanguni ja sealt samm-sammult edasi lõpuvõeti hingeahistava dramatismi. Hea on tema väline lihtsus intensiivse ja selgesti tajutava sisemise «täidetuse» juures. Ilmselt on H. Krumm nüüd lõplikult leidnud oma isikupärase, pisut nagu kaetud tooniga, meeldiva laulmismaneeri. Võib tõeliselt rõõmustada, et meil H. Krummi näol on olemas nii lootustäratav tenorilaulja.

Möödunud kevadel konservatooriumi lõpetanud heade eeldustega noorele lauljale Urve Tautsile langes etenduses kõige raskem osa — kehastada Carmenit, üht maailma ooperiliteratuuri kõige nõudlikumat osa. Peab kohe alguses ütleva, et oma kunstnikunatuuri ei ole U. Tauts Carmen. Tal jääb puudu lahtisest temperamen-dist, ohjeldamatust minnalaskmisest, otse meelilisest rõõmust kõige ümbritseva üle, Selgituseks võiks tuua

järgmise paralleeli: kui U. Tautsil oleks valida Mari ja Tiina osa vahel Kitzbergi «Libahundis», siis esimene oleks temale kui lavakunstnikule kindlasti omasem.

Ent ometi U. Tautsi osatäitmine veenis ja pani jälgima, eriti viimastes vaatustes, kus on vähem välist tegevust. Siin pääses mõjuvalt maks-vusele U. Tautsi ühtlane, kauni tämbri-ga hää, tema loomupärane lihtsus esinemises. Siit mõte — kas kuju tervikuna ei võidaks, kui Tauts-Carmen ka esimestes vaatustes nii väga ei püüaks läheneda ildekehtivale etteku-jutusele Carmenist. Miks mitte otsida oma, isikupärase kuju, võib-olla lihtsamat ja tagasihoidlikumat, tervikuna veenvat osalahendust. Pole kahtlust — mõtleb ja otsiv noor laulja ajapikku leiab selle lahenduse.

Carmeni antipood ooperis — Micaela M. Haameri esituses üllatas oma kauni ja suurekõlalise hääle poolest. Tekkis isegi soov kuulda rohkem pianot, lüürilisele sopranile loomu poolest oma-seid pehmeid toone ja varjundeid. Tema Micaela on väga armas oma tütarlapselikus lihtsuses ja häbelikus kiindumuses. Päriselt leitud pole aga veel kolmas vaatus. Ooperi dramaturgilise ülesehituse seisukohalt on ju Micaela suur aaria kontrastiks Carmen kaardiariale. Sellepärast peaks see kõlama märksa vahetumalt, ilma erilise pingutuseta iga hinna eest dra-maatiline olla. Muusikalise iseloomus-tuse vastandlikkus ja situatsiooni te-ravus pääsevad siis seda mõjuvamalt maksvusele. Miskipärast ei usalda aga noor laulja siin autorit ja pingutab seetõttu üle.

Illart Orava Escamillo on tõeline rühikas ja mehine härjavõitleja. Võib-

olla pisut rohkem soojust ootaks osa lüürilistes episoodides, muidu jääb Escamillo nagu liiga härrandlikult kõrgiks, aga eks temagi on välja kasvanud lihtrahva hulgast. Noore laulja puhul teeb aga praegu tõsist muret ilmne tendents nii mänguliselt kui ka vokaalselt jäljendada üht oma nimekat vanemat kolleegi. Eeskujudelt võib ja peabki õppima, aga mitte välist maneeri, vaid nende töö- ja loomingu-meetodeid. Elu on ju näidanud, et isikupära, olgu see milline tahes, on kunstis palju rohkem väärt kui suure kunstniku vägagi püüdlik kopeerimine.

Rõõmu valmistasid ka teised noored vokalistid, kes esimest korda täitsid vastutavamaid ooperirole — Kalju Räästas muheda leitnandi Zunigana, Margarita Voites rõõmsameelse Fras-quitana, Henno Sein ettevõtliku sala-kaubavedaja Remendadona ja Henn Pai seersant Moralesena. Kahel viimati mainitud ei ole veel saavutatud päris stabiilset vokaalset taset, mis-tõttu nad kõike vajaliku vabadusega ei saa välja laulda.

Kokkuvõttes tuleb veel kord rõhu-tada üldist head muljet etendusest, mida kinnitab ka publiku väga elav huvi — senised etendused on möödu-nud kõik viimse võimaluseni välja-müüdud saalide ees. Noor täiendus la-val on alati huvi pakkunud ja seda-puhku võime kõnelda terve noorte-koosseisu täisedust. Jääb vaid üle soo-vida noortele lauljatele julget edasi-minekut õigel teel. Eemale «ooper-likkusest» selle sõna halvas mõttes. Lähemale elutöö kajastamisele muusika-teatris! Seda ootab kaasaja järjest kasvavate nõuetega teatripublik.

Vidrik Kivilo